

12.6.2013

STM/229/2013

Jakelussa mainituille

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN TILINPÄÄTÖSKANNANOTTO TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOKSEN TOIMINTAVUODESTA 2012

Sosiaali- ja terveysministeriö antaa valtion talousarvioasetuksen (1243/1992) 66 i §:n edellyttämän tilinpäätöskannanottonsa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) toiminnasta vuodelta 2012 ja niistä toimenpiteistä, joihin toimintakertomus ja tilinpäätös ja siitä 8.5.2013 annettu Valtiontalouden tarkastusviraston tilintarkastuskertomus ja vuosiyhteenvedo antavat aiheita.

1. Yleisarvio ja valmistelu

Vuosi 2012 oli Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen neljäs toimintavuosi. Toiminta on vakiintunut ja laitoksen tehtävä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla selkiytynyt. THL on sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan merkittävä asiantuntijalaitos, joka tukee asiantuntijatoiminnallaan ja tutkimustoiminnallaan sosiaali- ja terveystieteiden päätöksentekoa ja ohjausta sekä huolehtii monista viranomaistehtävistä.

THL tuki vanhuspalvelulain ja muiden sosiaali- ja terveydenhuollon lakien ja muun ohjauksen valmistelua ja toimeenpanoa. THL osallistui erinomaisesti alkoholilain kokonaisuudistuksen valmisteluun tekemällä alkoholiolojen lähihistorian ja nykytilan kartoituksen ja asiantuntijarvion alkoholihaittoja vähentävistä toimista.

THL antoi merkittävän panoksen sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman KASTE toimeenpanoon. THL toimi aktiivisesti kansallisten kosteus- ja hometalkoiden toimeenpanossa erityisesti rakennusten terveydellisten olosuhteiden arviointimenetelmien kehittämisessä. THL osallistui merkittäväällä osuudella Mieli -suunnitelman väliarviointiin ja toimeenpanoon.

THL kehitti tilasto- ja rekisteritoimintaansa vastaamaan lainsäädännön uudistusten vaatimuksia.

Vuoden 2012 aikana valmistui tärkeitä suomalaisten kansanterveyttä ja hyvinvointia kuvaavia tutkimushankkeita mm. Terveys 2011 -tutkimus, Maamu -tutkimus ja Finriski -tutkimus. THL:n tutkimustoiminnan ansioista maassamme on varsin kattavat tiedot väestön terveystietäytymisestä ja hyvinvoinnista.

THL on ollut aktiivisesti mukana STM:n hallinnonalan SOTERKO yhteistyössä ja laitosten yhteisessä tietovarantojen kehittämishankkeissa.

THL joutui panostamaan narkolepsiaongelman jälkiselvittelyyn paljon. Rokotusohjelmasta ja rokotuksista yleisimminkin käytiin laajaa keskustelua. Rokotekattavuus on edelleen koko väestössä hyvä, vaikka se kausi-influenssarokottamisessa se onkin laskenut.

Oikeuslääkintätoiminta vakiintui vuoden 2012 aikana osaksi THL:n työkenttää.

THL on tulostavoitteidensa mukaisesti nimennyt tasa-arvoyhdyshenkilön ja laatinut toiminnallisen tasa-arvosuunnitelman. Laitoksen sisäinen valtavirtaistamistyöryhmä on panostanut sukupuolienäkökulman valtavirtaistamiseen toimintaohjelmissa ja strategisissa hankkeissa.

Kokonaisuudessaan THL on saavuttanut vuoden 2012 tulostavoitteet hyvin (arvosana 4 -). (Arviointiasteikko 5-1; 5=erinomainen tulos, 4=hyvä tulos, 3=tydyttävä tulos, 2=välttävä tulos, 1=heikko tulos)

Kannanotto on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriön sisäisessä valmisteluryhmässä sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osaston johtoryhmässä. Kannanotto on käsitelty ministeriön virkamiesjohtoryhmässä, esitelty hallinnonalan tulosohtauspäivillä ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on antanut siitä palautteen. Peruspalveluministeri on tehnyt päätöksen kannanotosta kansliapäällikön esittelystä. Valmistelu on perustunut ministeriön sisäiseen ohjeeseen, Valtiontalouden tarkastusviraston tilintarkastuskertomukseen ja vuosiyhteenvetoon sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tilinpäätöskertomukseen/toimintakertomukseen.

2. Tulossopimuksen toteutuminen

2.1. Arvio yhteiskunnallisen vaikuttavuuden toteutumisesta

Sosiaali- ja terveysministeriön strategia ”Sosiaalisesti kestävä Suomi ” määritteli hallinnonalan kolme päälinjausta:

- hyvinvoinnille vahva perusta,
- kaikille mahdollisuus hyvinvointiin sekä
- elinympäristö tukemaan terveyttä ja turvallisuutta.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan strategisten tavoitteiden toteutuminen ja vaikuttavuus on arvioitu hallituksen vuosikertomukseen sisältyvässä hallinnonalan tuloksellisuusselvityksessä keskimäärin tyydyttäväksi.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on vaikuttanut linjauksiin erityisesti seuraavilla tavoilla:

- *hyvinvoinnille vahva perusta,*

THL on toteuttanut yhdessä STM:n kanssa laadittua suunnitelmaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ja eriarvoisuuden vähentämisen kaikessa päätöksenteossa. THL on parantanut hyvinvoinnin ja terveyden sekä palvelujen seurantarjestelmien kattavuutta. THL on osallistunut työttömien ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn kehittämällä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen ja kuntoutuksen saumattomuutta.

- *kaikille mahdollisuus hyvinvointiin*

THL on kehittänyt hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamisen toimintamallia. THL on arvioinut ja kehittänyt asiakasosallisuuden muotoja ja soveltuvuutta sosiaali- ja terveyspalveluissa. THL on tukenut asiantuntemuksellaan palvelujen saatavuuden parantamista ja kehittänyt sosiaalityön vaikuttavuuden ja mittaamismenetelmien kehittämistä. THL on osallistunut vammaispalvelujen kehittämiseen merkittävällä ja laadukkaalla panoksella.

- *elinympäristö tukemaan terveyttä ja turvallisuutta*

THL on käynnistänyt laajapohjaisen työn uuden toimintamallin kehittämiseksi, minkä pohjalta ympäristöterveyshaittojen arviointi voidaan nykyistä paremmin ottaa huomioon kaikessa päätöksenteossa. THL on ollut mukana useiden vesivälitteisten epidemioiden selvitystyössä sekä merkittävä osapuoli epidemioiden leviämisen ehkäisemisessä. THL on asiantuntemuksellaan monin tavoin tukenut yhteiskunnan turvallisuuteen ja esteettömyyteen liittyvää kehittämistyötä.

2.2. Arvio toiminnallisen tulostavoitteiden toteutumisesta

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti koko hallinnonalalle yhteiset tavoitteet vuodelle 2012:

- hallinnonalan toiminnan tuottavuuden parantaminen,
- kokonaisarkkitehtuurin kehittäminen ja käyttöönotto,
- viestinnän kehittäminen sekä tieto- ja viestintätekniikan hyödyntäminen,
- sukupuolten välisen tasa-arvon suunnitelmallinen edistäminen,
- riskienhallinnan, valvonnan ja sisäisen tarkastuksen kehittäminen,
- talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmän käyttöönotto (KIEKU),
- hankintatoimen ja toimitilojen käytön tehostaminen,
- henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen.

THL toteutti hallinnonalan yhteiset tavoitteet pääosin hyvin. Kokonaisarkkitehtuurin tavoitteet eivät toteutuneet. Tuottavuusmittaria ei tehty. Henkisten voimavarojen osalta sairauspoissaoloissa tavoite jäi saavuttamatta. Sairauspoissaolot olivat kuitenkin valtion yleiseen tasoon verrattuna hyvällä tasolla.

THL:n maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus oli 95 % eikä yltänyt tavoitteeseen, joka oli 102 %. Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus on laskenut joka vuosi viimeisen kolmen vuoden aikana.

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus 89 % ylitti tavoitteen, joka oli 85 %. Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus on parantunut joka vuosi kolmen viimeisen vuoden aikana.

Valtion koulukotien maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus alitti tavoitteen ja oli 96 %. Mielisairaaloiden osalta kustannusvastaavuutta koskeva tavoite saavutettiin.

Kaste ohjelma 2012 - 2015

THL on vastannut sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman Kaste toimeenpanotehtävistä hyvin.

Terveys ja hyvinvointi osaksi päätöksentekoa

THL on kehittänyt toimintamalleja, joiden avulla hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen strategiset linjaukset siirtyvät päätöksentekoon ja käytäntöön. THL on koordinoitunut Terve Kuntaverkoston toimintaa sekä antanut asiantuntija-apua mm. hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen oppimisverkoston kautta.

THL on tuottanut terveyden edistämisen vertailutietojärjestelmän (TedBM). Se on lähes kaikki kunnat kattava, yhtenäinen ja suunnitelmallinen seuranta- ja vertailutietojärjestelmä kuntien terveydenedistämiseksi. Tiedonkeruiden tulokset esitetään TEAviisari - verkkopalvelussa, joka on maksuton ja kaikille avoin. Se edistää myös kuntalaisten osallisuutta tarjoamalla välineen kunnan terveydenedistämistyön laadun seurantaan.

THL on toteuttanut yhdessä STM:n kanssa laadittua suunnitelmaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ja eriarvoisuuden vähentämisen kaikessa päätöksenteossa. THL on parantanut hyvinvoinnin ja terveyden sekä palvelujen seurantarjestelmien kattavuutta. THL on osallistunut työttömien ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn kehittämällä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen ja kuntoutuksen saumattomuutta.

Ehdotus KanTa -arkistoon toimitettavien potilastietojen käytöstä raportoinnissa ei valmistunut tulossopimuksen mukaisesti.

Pidempää työtä työhyvinvoinnilla

THL on käynnistänyt useita tutkimushankkeita, jotka liittyvät työttömien ja osatyökykyisten kuntoutukseen. Lisäksi on selvitetty kuntoutukseen lähettävien tahojen ja kuntoutuslaitosten yhteistyötä. THL on tukenut perusterveydenhuollon, työterveyshuollon ja erikoissairaanhoidon sujuvien hoitoketjujen kehittämistä.

Elämän eri osa-alueet tasapainoon

THL on tuottanut aineistoa ja ehdotuksia lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämisestä sekä toteuttanut yhdessä tilastokeskuksen kanssa lapsiperhekyselyn.

Vähennetään hyvinvointi- ja terveyseroja

THL on tuottanut mm. Kaventaja-verkkopalvelun, joka tarjoaa tietoa hyvinvointi- ja terveyseroista, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä keinoista erojen kaventamiseksi. Kaventaja on tarkoitettu päätöksenteon ja suunnittelun tueksi kunta-, alue- ja valtiotasolla. Terveys 2015-kuntaprojekti on ollut koordinoimassa kansallista Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä eriarvoisuuden vähentämisen oppimisverkoston suunnittelua. Lisää panostusta kuitenkin tarvitaan, koska hyvinvointi- ja terveyserojen kasvu jatkuu.

THL on toteuttanut onnistuneesti EU2020 -strategian ja hallitusohjelman köyhyyttä, eriarvoisuutta ja syrjäytymistä vähentävän ohjelman toimeenpanossa sille osoitetut toimeenpanotehtävät, mihin sisältyy mikrosimulointimallien kehittäminen.

Asiakaskeskeisyys palvelujen lähtökohdaksi

THL on toteuttanut palveluseteli -lainsäädännön vaikutusten arviointitutkimuksen. Lisäksi on julkaistu yhdessä Helsingin sosiaaliviraston kanssa tutkimus palvelusetelin vaikutuksista asiakaisiin ja palvelujentuottajiin. THL on kehittänyt vammaisten henkilöiden palvelusuunnittelua ja laadukkaiden asiakasprosessien toteuttamista.

Uudet palvelujen rakenteet ja toimintatavat

THL on toteuttanut aikuissosiaalityön vaikuttavuuden arviointimittareiden tutkimus- ja kehittämishankkeen, jonka tuloksena kehitetty verkkopohjainen arviointimittari (AVAIN) on ollut testattavana. Kehittämistyö jatkuu edelleen.

Rakennemuutoksen tutkimusohjelma käynnistyminen viivästyi. Yhtenäisten hoidon perusteiden laatimisessa ei ole edetty tulossopimuksen mukaisesti.

THL on tukenut lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kehittämistä sekä neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa sekä lasten ja nuorten ehkäisevää suun terveydenhuoltoa koskevan valtioneuvoston asetuksen toimeenpanoa ja seuranta. Laitos valmisti ohjeistukset laajojen terveystarkastusten toteuttamisen sekä lasten, nuorten ja perheiden palvelujen yhteen sovittavan johtamisen tukemiseksi sekä luonnoksen äitiysneuvolaohjeistuksen uusimiseksi. Lisäksi valmistui sähköinen lastenneuvolakäsikirja.

Vahva sosiaalinen yhteenkuuluvuus

THL on onnistunut naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyohjelman (2010 - 2015) vuotuisessa toimeenpanossa vuonna 2012 erittäin hyvin. Ohjelmaa on koordinoitu ja toimeenpantu myös poikkihallinnollisesti ohjelmalle laaditun vuotuisen toimeenpanosuunnitelman mukaisesti myönnettyjen määrärahojen puitteissa.

THL on koordinoitunut riita- ja rikosasioiden sovittelua koskevaa valtakunnallista tutkimus- ja kehittämistoimintaa erinomaisesti. Toiminnan tueksi tuotetut sovitteluopas, verkkopalvelu, esite sekä tilastoraportti ovat valmistuneet suunnitellun mukaisesti.

Vahvistetaan ympäristön elinkelpoisuutta

Terveydensuojeluohjelman laatimiseksi THL:n on käynnistänyt hankkeen, jonka tavoitteena on terveydensuojeluohjelman lisäksi varmistaa, että ympäristöterveyshaitat otetaan nykyistä paremmin huomioon kaikessa suunnittelussa ja päätöksenteossa. Rakennuksiin liittyvien terveyshaittojen arviointia THL on ollut kehittämässä TOXTEST-hankkeen koordinaattorina sekä osallistumalla lukuisiin asiaa kosketteleviin hankkeisiin osana valtakunnallisia kosteus- ja home-tilastoja.

Varmistetaan yhteiskunnan toimivuus erityistilanteissa

THL on kehittänyt ja ylläpitänyt talousvedestä ja ympäristöstä tutkittavien taudinaiheuttajien laboratorioanalytiikkaa aktiivisesti. Talousvesianalytiikan kehittämiseen THL:ään pystytettiin menetelmä Hepatiitti A -virusten osoittamiseksi vesinäytteestä. THL:n ylläpitämää analyysivalmiutta käytettiin useiden vesiongelmatilanteiden ja vesivälitteisiksi epäiltyjen infektioiden selvittämiseen. Merkittävänä kehitystyönä ympäristöstä tutkittavien taudinaiheuttajien analytiikassa oli homeiden suoraviljelymenetelmän validointi sekä homeiden DNA-pohjaisen menetelmän käyttöönoton viimeistely.

3. VTV:n ja muiden tarkastusten huomiot

Valtiontalouden tarkastusvirasto on antanut 8.5.2013 tilintarkastuskertomuksen Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toiminnasta vuodelta 2012. VTV:n tarkastuskertomuksen mukaan talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu. Sisäisen valvonnan osalta ei tarkastuksessa ole tullut esiin huomautettavaa.

4. Toimenpiteet

4.1. THL:lle ehdotetut toimenpiteet

Taloudellisten resurssien vähentyessä THL:n tulee keskittyä entistä vahvemmin perustehtäviinsä sosiaali- ja terveysalan keskeisenä asiantuntijalaitoksena. Laitoksen tutkimustoimintaa tulee kehittää palvelemaan ensisijassa sosiaali- ja terveystieteiden päätöksentekoa. THL:n yhteistyötä muiden sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijalaitosten kanssa tulee edelleen tiivistää.

THL:n tulee panostaa entistä enemmän kuntien palvelujärjestelmien tukemiseen erityisesti perusterveydenhuollon osalta.

THL:n tulee kiinnittää huomiota maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuden parantamiseen.

STM:n hallinnonalan keskeisenä tiedontuottajana THL:n tulee kiinnittää erityistä huomiota jatkossakin rekisteri- ja tietovarantojen sekä tietotuotannon kehittämiseen sukupuolienäkökulmasta.

THL:n tulee kiinnittää huomiota hallinnonalan yhteisten tavoitteiden toteutumiseen, erityisesti kokonaisarkkitehtuuriin. Tilastokeskuksen tuottavuusmittari on otettava käyttöön.

4.2. STM:n toimenpiteet

Sosiaali- ja terveysministeriö kehittää edelleen tulosohejausta sekä tulossopimusten sähköistä valmistelua ja raportointia.

Peruspalveluministeri

Susanna Huovinen

Kansliapäällikkö

Päivi Sillanaukee

JAKELU Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
Sosiaali- ja terveysministeriön osastot
Tulossopimusten valmisteluryhmien puheenjohtajat ja sihteerit
kirjaamo

TIEDOKSI Valtiovarainministeriö
Valtiontalouden tarkastusvirasto
Valtiokonttori (Netra)
Sosiaali- ja terveysministeri
Tarkastuspäällikkö

